

MINISTER EDUKACJI NARODOWEJ

DJE-WPNT-AM-0401-119/2013

Warszawa, 2013-10-30

Pan
Bogdan Borusewicz
Marszałek Senatu
Rzeczypospolitej Polskiej

SECRETARIAT
Biura Prac Senackich
Wpłynęło dn. 4.11.13
nr. 9040 podpis. [signature]

Drogi Panie Marszałku

odpowiadając na oświadczenie złożone przez Pana Senatora Ryszarda Knosalę na 40. Posiedzeniu Senatu RP w dniu 3 października 2013 r. (BPS-043-40-1737/13), uprzejmie informuję.

Zgodnie z art. 22a ust.1 ustawy o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.), nauczyciel ma prawo wyboru podręcznika spośród podręczników dopuszczonych do użytku szkolnego, a zatem decyzja, czy a jeżeli tak, to z jakich podręczników korzystać, należy do nauczyciela.

Należy przy tym podkreślić, że wybór podręcznika jest prawem, a nie obowiązkiem nauczyciela, który może zdecydować się na korzystanie w procesie nauczania z innych pomocy dydaktycznych, w tym przygotowanych przez siebie.

Wyboru podręcznika nauczyciel powinien dokonywać, kierując się wyłącznie przesłankami dydaktycznymi oraz potrzebami i możliwościami uczniów, którzy będą z niego korzystać.

Nauczyciele mają prawo wyboru tych samych podręczników na kolejne lata. Korzystaniu przez nauczycieli z takich samych podręczników w kolejnym roku szkolnym sprzyja obowiązujące od dnia 18 lipca 2012 r. rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 czerwca 2012 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników (Dz. U. z 2012 r. poz. 752), które wprowadziło ograniczenie możliwości składania wniosku o dopuszczenie do użytku szkolnego kolejnych wydań podręcznika zmienionych w części stanowiącej nie więcej niż 20% objętości (nie wcześniej niż po upływie 3 lat od dnia dopuszczenia podręcznika do użytku szkolnego). Ograniczenie częstotliwości zmiany wydań

podręcznika ułatwia nauczycielom i rodzicom wykorzystanie i zakup podręczników używanych.

Wymiana podręczników związana z wdrażaną, począwszy od 2009 r., nową podstawą programową kształcenia ogólnego odbywa się sukcesywnie i dotyczy rokrocznie tylko dwóch roczników uczniów. W roku szkolnym 2013/2014 konieczność wymiany podręczników dotyczy tylko uczniów klasy V szkoły podstawowej i uczniów klas II szkół ponadgimnazjalnych. Uczniowie pozostałych klas wszystkich typów szkół mogą korzystać z używanych podręczników. Ponadto, jeżeli nauczyciel oceni, że poprzednia wersja podręcznika nie różni się istotnie od tej wpisanej na listę podręczników zgodnych z nową podstawą programową i uczniowie bez przeszkód mogliby z niej korzystać, może poinformować uczniów o możliwości korzystania również z tej wersji.

Dyrektor szkoły jest ustawowo zobowiązany podejmować działania organizacyjne umożliwiające obrót używanymi podręcznikami na terenie szkoły.

Wyniki kontroli planowej przeprowadzonej w skali całego kraju w roku szkolnym 2011/2012 r. w zakresie obrotu używanymi podręcznikami, przeprowadzonej w 10% publicznych szkół podstawowych i publicznych gimnazjów (1 478 szkół podstawowych i 922 gimnazja) wykazały, że niemal 99% szkół podstawowych i gimnazjów objętych kontrolą organizowało obrót używanymi podręcznikami. Najczęstsze formy podejmowania tego typu działań to: kiermasz szkolny oraz indywidualna wymiana podręczników między uczniami.

Wyniki kontroli doraźnych w zakresie wyboru podręczników przeprowadzone przez Śląskiego Kuratora Oświaty w marcu/kwietniu 2013 r. również wykazały, że zdecydowana większość uczniów (82%) ma możliwość zakupu używanych podręczników.

Również z badań CBOS¹ *Wydatki rodziców na edukację dzieci w roku szkolnym 2012/2013 r.* wynika, że odsetek rodzin, w których dzieci korzystają przynajmniej częściowo z podręczników używanych wynosi 51% (wzrost o 2 punkty procentowe w porównaniu z rokiem szkolnym 2011/2012).

Jednocześnie uprzejmie informuję, że w związku otrzymanymi sygnałami o przypadkach podejmowania przez dyrektorów szkół zobowiązań do korzystania z podręczników danego wydawnictwa w zamian za przekazanie szkole różnego rodzaju sprzętu dydaktycznego, w kwietniu br. Ministerstwo Edukacji Narodowej zleciło kuratorom oświaty przeprowadzenie w szkołach publicznych kontroli doraźnych w zakresie prawidłowości wyboru podręczników przez nauczycieli.

Wyniki przeprowadzanych kontroli doraźnych wskazały, że na 935 skontrolowanych szkół:

¹ *Wydatki rodziców na edukację dzieci w roku szkolnym 2011/2012 r.*, BS/134/2011; *Wydatki rodziców na edukację dzieci w roku szkolnym 2012 /2013r.*, BS/141/2012; www.cbos.pl

- w 311 szkołach stwierdzono przypadki zawarcia z wydawcami podręczników szkolnych umów użyczenia, darowizny, porozumienia lub innych, których przedmiotem był różnego rodzaju sprzęt elektroniczny, komputerowy, multimedialny – umowy nie zawierały zobowiązań dotyczących wyboru bądź korzystania z określonych podręczników;
- w 102 szkołach stwierdzono przypadki zawarcia umów z wydawcami podręczników szkolnych, w których szkoły zobowiązały się do wyboru bądź korzystania z określonych podręczników.

Zawieranie umów z wydawcami, w których szkoła zobowiązuje się do wyboru lub korzystania z danego podręcznika przez określony czas może prowadzić do naruszenia przepisów ustawy o systemie oświaty, w szczególności art. 22a ust. 1 tej ustawy, który kompetencje w zakresie wyboru podręcznika daje wyłącznie nauczycielowi. Zatem wszelkie zobowiązania w tym zakresie podejmowane przez szkołę w sposób naruszający autonomię nauczyciela w wyborze podręcznika, w szczególności w zamian za oferowany przez wydawców różnego rodzaju sprzęt elektroniczny, są sprzeczne z prawem.

W związku z wynikami tej kontroli Ministerstwo Edukacji Narodowej zwróciło się do wszystkich kuratorów oświaty, o skorzystanie z uprawnienia wynikającego z art. 34 ust. 1 ustawy o systemie oświaty, tj. wydanie w drodze decyzji, polecenia usunięcia uchybień.

Należy podkreślić, że również w przypadku umów, w których nie ma mowy o zobowiązaniach szkoły dotyczących wyboru i korzystania z konkretnych podręczników, Ministerstwo Edukacji Narodowej stoi na stanowisku, że zawieranie przez dyrektorów szkół tego typu umów może nasuwać wątpliwości co do rzeczywistych przesłanek wyboru podręczników przez nauczycieli. Wybór podręcznika nie może być uzależniony od otrzymania jakichkolwiek dóbr materialnych oferowanych przez wydawnictwa. Tego typu praktyki są niezgodne z prawem. Przy wyborze podręcznika nauczyciel musi kierować się wyłącznie przesłankami dydaktycznymi oraz potrzebami i możliwościami uczniów, którzy będą z tego podręcznika korzystać.

Ponieważ zgodnie z art. 34a ust. 1 i 2 ustawy o systemie oświaty prawidłowość pozyskiwania i gospodarowania przez szkołę mieniem otrzymanym w drodze różnego rodzaju umów (np. darowizny) podlega kontroli organu prowadzącego szkołę (w przypadku szkoły samorządowej - wójta, burmistrza, prezydenta miasta, starosty powiatu lub marszałka województwa), który sprawuje nadzór nad jej działalnością w zakresie spraw finansowych i administracyjnych, Ministerstwo Edukacji Narodowej w sierpniu 2013 r. zwróciło się do organów prowadzących publiczne szkoły z prośbą o zbadanie prawidłowości otrzymanych przez szkoły darowizn oraz podjęcie stosownych działań zmierzających do wyeliminowania stwierdzonych w tym zakresie nieprawidłowości.

Mając na względzie wagę regulacji dotyczących wyboru podręczników przez nauczycieli i działań organizacyjnych dyrektora szkoły umożliwiających obrót

używanymi podręcznikami na terenie szkoły, problematyka ta jest także jednym z tematów kontroli planowych ujętym w ustalonych przez Ministra Edukacji Narodowej na rok szkolny 2013/2014 podstawowych kierunkach realizacji polityki oświatowej państwa.

W celu wyeliminowania praktyk nakłaniania szkół i placówek do dokonywania wyboru stosowanych podręczników szkolnych i innych pomocy dydaktycznych nie wyłącznie w oparciu o ich walory dydaktyczne, ale ze względu na dodatkowe korzyści oferowane przez niektórych przedsiębiorców szkołom i placówkom, w przekazanym w dniu 28 sierpnia br. do konsultacji społecznych i uzgodnień międzyresortowych projekcie nowelizacji ustawy o systemie oświaty zaproponowaliśmy wprowadzenie przepisu zakazującego oferowania i przekazywania szkole korzyści w związku z wyborem podręcznika.

Jednocześnie pragnę poinformować Pana Senatora, że Ministerstwo Edukacji Narodowej podejmuje konsekwentne działania, których celem jest wyrównanie szans edukacyjnych uczniów, szczególnie pochodzących z rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej. W roku szkolnym 2013/2014 w ramach programu „Wyprawka szkolna” udzielana jest pomoc na dofinansowanie kosztów zakupu podręczników szkolnych dla uczniów pochodzących z rodzin o niskich dochodach, którzy w roku szkolnym 2013/2014 podjęli naukę w klasie I-III szkoły podstawowej, V klasie szkoły podstawowej oraz klasie II szkoły ponadgimnazjalnej.

Oznacza to, że programem objęci zostali uczniowie najmłodszych klas tj. I-III szkoły podstawowej oraz uczniowie pierwszych roczników uczących się zgodnie z nową podstawą programową tj. uczniowie klasy V szkoły podstawowej i klasy II szkoły ponadgimnazjalnej.

W 2013 r. w ramach programu „Wyprawka szkolna” pomoc udzielana jest dla uczniów z:

- z klasy pierwszej szkoły podstawowej, o ile dochód w rodzinie nie przekracza na 1 osobę kwoty 539 zł netto, wyliczonej na podstawie ustawy o świadczeniach rodzinnych – obowiązującego od 1 listopada 2012 r.;
- z klas pozostałych o ile dochód na osobę w rodzinie nie przekracza na 1 osobę kwoty 456 zł netto, wyliczonej na podstawie ustawy o pomocy społecznej – obowiązujących od 1 października 2012 r.

Dla uczniów spełniających stosowne kryteria dofinansowanie zakupu podręczników w 2013 r. wynosi od 225 zł do nawet 770 zł (dla uczniów niepełnosprawnych). Dodatkowo do pomocy mogą być zgłaszani uczniowie, u których ww. dochód przekracza ww. kwoty, jednakże nie więcej niż 5% uczniów w poszczególnej gminie uprawnionych do objęcia programem.

Ponadto, uprzejmie informuję, że w ramach realizowanego od 2012 r. projektu systemowego *E-podręczniki do kształcenia ogólnego*, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, trwają prace nad przygotowaniem interaktywnych i multimedialnych e-podręczników przeznaczonych do nauczania

wybranych przedmiotów na poszczególnych etapach edukacyjnych, które będą nieodpłatnie udostępnione na przygotowanym do tego celu portalu edukacyjnym.

Celem tego projektu jest przygotowanie 18 darmowych e-podręczników i 2500 uzupełniających je zasobów edukacyjnych. E-podręczniki i inne e-zasoby będą udostępnione na tzw. otwartych licencjach, co oznacza, że każdy będzie mógł je dowolnie kopiować, wykorzystywać czy drukować. Korzystanie z takich podręczników umożliwi każdemu uczniowi swobodny i darmowy dostęp do treści edukacyjnych w dowolnym miejscu i czasie. Będą one stanowiły uzupełnienie obecnych na rynku, komercyjnych podręczników przygotowywanych przez wydawców edukacyjnych.

Zgodnie z harmonogramem przygotowana została platforma do udostępniania e-podręczników www.epodreczniki.pl, na której testowane są od 30 września br. pierwsze moduły/działy e-podręczników do matematyki.

Wszystkie podręczniki będą gotowe do września 2015 r.

2 Janina
Z upoważnienia
MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ
Janina Bęzik
PODSEKRETARZ STANU